

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра інформатики, кінезіології та кіберспорту

Свістельник І. Р.

ЛЕКЦІЯ № 4

Інформаційно-пошукові системи. Інформаційна етика, авторське право

з навчальної дисципліни

„ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ”

галузь знань 24 „Сфера обслуговування”

спеціальність 241 „Готельно-ресторанна справа”

рівень вищої освіти – бакалавр

факультет туризму

ТЕМА. Інформаційно-пошукові системи. Інформаційна етика, авторське право, академічна доброчесність, плагіат

План

1. Інформаційно-пошукові системи.
2. Інформаційна етика, авторське право.

Інформаційно-пошукові системи є основним засобом для вирішення завдань інформаційного забезпечення різних видів діяльності та найбільш розвинутою галуззю технологій, зокрема сучасних.

Інформаційна система – це організована сукупність допоміжних засобів, програмно-технічних, технологічних процесів та певних груп осіб, які забезпечують відбір, накопичення, опрацювання, систематизацію інформаційних ресурсів у певній предметній галузі, а також пошук і надання інформації, необхідної для забезпечення інформаційних потреб користувачів.

Інформаційно-пошукова система, або система організації інформації, створена для опрацювання значних обсягів інформації. У час інформатизації та комп'ютеризації інформаційні ресурси є такими ж ресурсами, як економічні та матеріальні. В інформаційно-пошуковій системі головну роль відіграють інформаційні джерела (документи та файли), які надають повну та своєчасну інформацію для керування певною ланкою суспільства.

До інформаційно-пошукових систем (ІПС) належать карткові каталоги та картотеки (інформаційно-пошуковий або довідково-пошуковий апарат бібліотек) та електронні інформаційно-пошукові системи мережі інтернет, кожна з яких має характерні особливості і працює у певному інформаційному напрямку. Для обох типів ІПС характерне *накопичення інформації, відбір інформації, її оцінка, фіксація, систематизація, предметизація, пошук, надання та збереження*. Завдяки інформаційно-пошуковим системам можна знайти необхідну інформацію як у звичайному документальному вигляді, так і в електронному форматі з можливістю читати, переглядати і завантажувати (скачувати).

Кожна інформаційна система має певну структуру і формується за *організаційно-функціональною, технічною і програмною особливістю*. Організаційно-функціональна структура описує зовнішню будову інформаційної системи: склад, розміщення, елементи. Складається із збирання, опрацювання та подання даних; каналів зв'язку, накопичення інформаційних потоків і їх використання. Структурними одиницями є вхідні повідомлення джерел і запити користувачів. Основою функціональної структури є технологічні операції перетворення інформації.

Технічна структура описує внутрішній склад інформаційної системи – її технічне забезпечення (технологічні комплекси, комп'ютерна техніка, локально пов'язані комп'ютери тощо). Її основу утворюють програми, що реалізують функції перетворення інформації. Структурними одиницями інформації є повідомлення, бази даних.

Програмна структура визначає реалізацію інформаційної системи. Елементами її структури є програмне забезпечення, структурними одиницями – записи, поля, символи та мови програмування.

Сучасні інформаційні системи класифікують за сферою діяльності (*державні, територіальні, галузеві*); за рівнем автоматизації процесів (*інформаційно-пошукові, інформаційно-довідкові, інформаційно-керівні*); за ступенем обробки інформації (*централізовані та колективного користування (мережа)*); за ступенем інтеграції (*багаторівневі*); за типом (*фактографічні, документальні*).

Інформаційна система має конкретне функціональне призначення, її завдання спрямоване на задоволення інформаційних запитів, вона є елементом технічного і програмного оснащення, необхідного для уведення і надання даних відповідно до інформаційних запитів. Ефективність надання інформації користувачу буде залежати від якості створення і функціонування інформаційної системи. Інформаційна система забезпечує необхідною інформацією, вона вирішує завдання відбору, накопичення, збереження та надання інформації.

Для пошуку необхідної інформації в мережі інтернет створені спеціальні засоби пошуку, які мають характерні особливості і працюють у певному інформаційному напрямку.

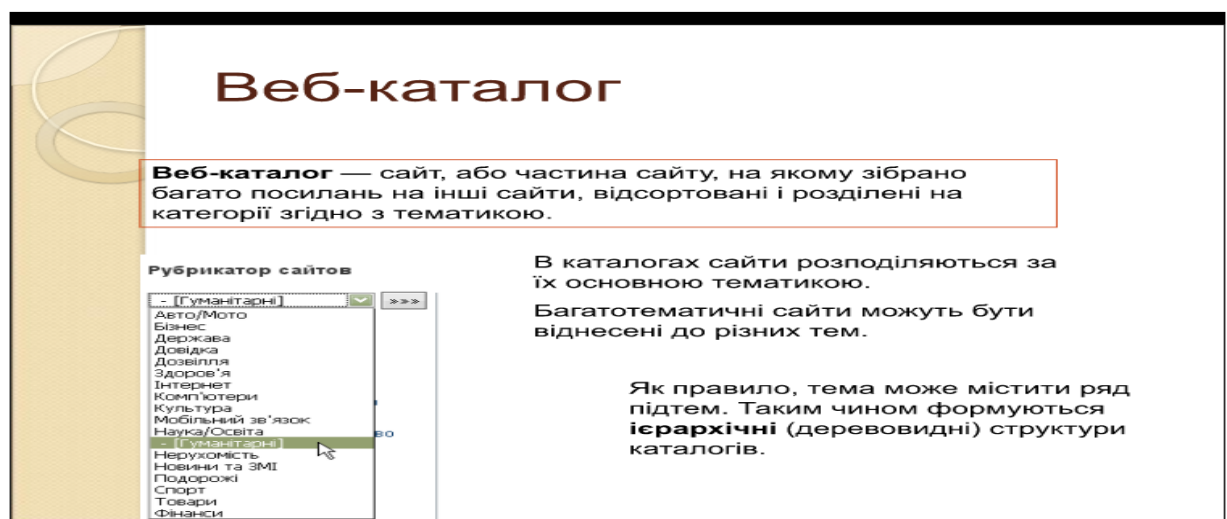
Одні системи ведуть пошук за словами і словоформами, інші – за фрагментами тексту, ще інші – за доменними іменами URL (Юніверсал Ресурс Локатор – адреса інформаційного ресурсу (домен – це власне символічне ім'я), а також за типами файлів, за датами тощо.

Пошукові системи поділяють на декілька типів: *документальні, фактографічні та гіпертекстові*. *Документальні інформаційно-пошукові системи* здійснюють пошук за бібліографічними критеріями. Основною одиницею є бібліографічний опис першоджерела. Основним змістом – текст. Інформаційний запит до документальної інформаційно-пошукової системи формується завдяки процесу *індексування*, який характеризує пошуковий документ. *Індексування* є кодовим позначенням об'єкта пошуку відповідно до інформаційно-пошукової мови.

Фактографічні інформаційно-пошукові системи дозволяють здійснювати пошук за фактичними відомостями (історичні дати, спортивні події тощо).

Гіпертекстові ПС надають користувачеві не лише відомості про документ, а й можливість переглянути його вміст. Одним із способів збереження гіпертекстового документа є вебкаталог.

Перевагами вебкаталогів є те, що покликання на сайти в них впорядковані за темами, що дає можливість легко звузити область пошуку сайту, який може містити потрібну інформацію. Недоліками – вебкаталоги знаходять сайт, який може містити потрібну інформацію, але не саму інформацію.

Пошукові функції ІПС дозволяють швидко й точно знайти необхідну інформацію, оскільки карткова (каталоги бібліотек) інформаційно-пошукова система формується за алфавітом, систематизацією та предметизацією; електронна дозволяє знайти інформацію за допомогою комп'ютера та уведених до нього слів. Інформація, отримана за допомогою комп'ютера, є значно ширшою, ніж отримана за допомогою карткового каталогу бібліотеки: результатом пошуку за словами є велика кількість файлів, які містять хоча б одне з уведених в умови пошуку слів або всі слова одночасно, або слова у реченні.

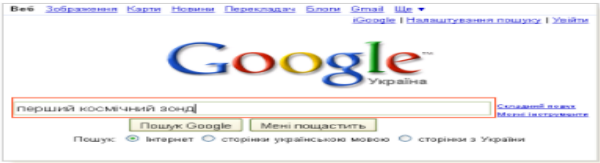
У мережі інтернет існують два основних види пошукових систем: *класифікаційні та словникові*. У першому випадку інформація розподіляється за попередньо визначеними категоріями, наприклад „галузь фізичної культури і спорту”, „фізичне виховання”, „спорт”. Користувач вибирає необхідну йому категорію і знаходить там інформацію обраної тематики. У класифікаційних ІПС використовують ієрархічну організацію інформації, яка називається *класифікатором* (класифікація – це однорідна в певних межах групи інформація). Головний принцип класифікації це: одна група („педагогіка”) та схожість елементів, що належать до цієї групи („дидактика”, „вища педагогічна освіта”, „система освіти” тощо). Розділи класифікатора називають **рубриками**. Рубрики – це назви розділів або підрозділів. Отже, щоби знайти інформацію з педагогіки, необхідно визначити розділ, у якому за підрозділами (рубриками) класифікована інформація.

Бібліотечним аналогом *класифікаційної ІПС* є систематичний каталог. Інформація у ньому систематизується за галузями знань. Щоб знайти цю інформацію, їй присвоюють *індекси*, які вказують, яким розділам класифікатора ці документи відповідають.

В основу *словникової ІПС* покладено пошук інформації за ключовими словами, словосполученнями, фразами, який формується комп'ютерною системою на основі індексування інформації. Прикладом словникової ІПС є Google.

Формулювання запиту та одержання результатів

Запитом в пошуковій системі є слово або група слів, які вводяться у поле введення запиту на веб-сторінці пошукової системи, і які використовуються пошуковою машиною для знаходження записів у її базі даних інтернет-документів, що містять ці слова.

текст запиту

Поле введення запиту

Особливості карткових та електронних інформаційно-пошукових систем полягають у тому, що пошуковий процес проходить декілька стадій: необхідно сформулювати інформаційний запит, здійснити інформаційний пошук,

оглянути результати. Переваги електронних ПС над картковими є очевидними, їхні можливості значно перевищують карткові інформаційно-пошукові системи: вони прості у використанні, швидко знаходять інформацію, здійснюють точний пошук, постійно збільшують кількість інформаційних ресурсів. Але разом з тим вони мають низку недоліків, зокрема подають одразу багато покликань на інформацію, яка не завжди відповідає інформаційному запиту користувача; методи індексування можуть бути непов'язаними зі змістом інформації.

Інформаційна етика, авторське право.

Інтернет-технології дозволяють завантажувати, зберігати, поширювати різні види інформації, в тому числі й об'єкти, які охороняються авторським правом. Тому під час скачування та використання інформації з мережі інтернет необхідно дотримуватися інформаційної етики, авторського права та академічної доброчесності.

Інформаційна етика – це моральна поведінка користувача, який використовує інформаційні технології.

Проблематика інформаційної етики тісно пов'язана з такими напрямками досліджень, як комп'ютерна етика, віртуальна етика, мережева етика, інтернет етика, кіберетика, комунікативна етика, філософія інформації.

Інформаційна етика та етичні аспекти регулюють інформаційні відносини, визначаючи норми поведінки у сфері використання інформаційних ресурсів. До інформаційних ресурсів відносимо: бібліотечні ресурси; архівні ресурси; науково-технічну інформацію (фахові видання, патентні служби); правову інформацію; інформаційно-аналітичні матеріали; інформацію про державні структури; галузеву інформацію (довідкова інформація, технології, стандарти тощо); фінансову та економічну інформацію; інформацію про природні ресурси; інформацію щодо підприємств і установ. На будь-якій ділянці професійної діяльності фахівець може стикатися з питаннями захисту та безпеки інформації. Норми інформаційної етики, які регулюються державою, мають назву інформаційно-правові.

Слід мати на увазі, що згідно із Законом "Про інформацію", передбачено, що інформація може виступати **як товар, продукція і послуги**.

Авторське право – це творча інтелектуальна діяльність (*оригінальне інтелектуальне творіння*) людини (твір, малюнок, збірник, фотографія тощо), якій належать **виключні права** на цю діяльність з отриманням винагороди від її результатів.

Авторське право захищає речення, фрази, імена, творчі ідеї, які були реалізовані у матеріальній формі, такі як книги, частина музичних записів, комп'ютерні програми, сценарії, картини, фотографії, або кіно тощо.

Основним об'єктом **авторського права** є монопольне право автора на оприлюднення твору – дію, завдяки якій твір уперше стає доступним для широкого загалу. За життя автора ніхто, крім самого автора, не вправі вирішувати, чи буде випущено у світ його твір, а якщо буде, то коли і яким чином.

Існують авторські особисті **майнові** та **немайнові** права. Ці два види прав відрізняються один від одного тим, що **майнові права** автор може передати третій особі, а **немайнові права** автора є його невід'ємними правами – і тому не можуть бути передані іншим особам. Термін дії **немайнових прав** не обмежується; чинний термін **майнових прав** встановлюється міжнародними договорами та національним законодавством.

Особисті майнові і немайнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва (**авторське право**), і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення (**суміжні права**) охороняє Закон України „**Про авторське право та суміжні права**” (1 грудня 2022 року Верховна Рада прийняла новий Закон ([проект № 5552-1](#) “Про авторське право і суміжні права”, який набрав чинності 01.01.2023 року).

Особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Об'єктами прав авторського права є:

літературні та художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, аудіовізуальні твори, вебсайти, вебсторінки, фонограми, кабельна ретрансляція тощо. Згенеровані (неоригінальні) бази даних належать до неоригінальних об'єктів і для них діють особливі права (*sui generis*), **які захищають не результат роботи, а зусилля, витрачені на їхнє створення.**

Суб'єктами авторського права є:

автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Автор – це фізична особа, творчою працею якої створено твір. Автором може бути тільки фізична особа. Автором вважається особа, зазначена на оригіналі або примірнику твору. Якщо дійсним автором твору є особа, яка не зазначена на оригіналі або примірнику твору, вона повинна доказати своє авторство. Це так звана презумпція авторства. Для визнання особи автором не має значення його вік або стан дієздатності.

Строк дії авторського права

Відповідно до українського законодавства авторське право діє протягом усього життя автора та 70 років після його смерті. Якщо твір оприлюднено анонімно або під псевдонімом, який не прямо асоціюється з конкретною людиною й не є загально відомим, то авторське право діє лише протягом 70 років після оприлюднення твору. Якщо твір був створений у співавторстві, авторське право діє протягом життя його авторів і 70 років після смерті останнього з них.

Після завершення строку дії авторського права твори переходять до суспільного надбання. Це означає, що будь-хто може їх вільно використовувати без виплати авторської винагороди нащадкам автора.

Співавторство

Співавторство – це спільна творча діяльність щодо створення твору. Співавторство може виникати за наявності письмової або усної угоди про сумісну співпрацю над створенням твору. Співавтори є первісними суб'єктами авторського права. Не є співавторством надання автору твору будь-якої технічної допомоги. Також не є співавтором особа, що брала участь, навіть творчу, у створенні ідеї або концепції твору, оскільки ідеї є змістом твору й авторським правом не охороняються.

Без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але **із зазначенням імені автора** і джерела запозичення, допускається:

1. Використання цитат, включаючи їх переклад з інших мов, з правомірно опублікованих творів.
2. Відтворення, у тому числі в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів для забезпечення та реалізації освітнього процесу або з метою наукових досліджень, якщо такі дії не мають самостійного економічного значення.

Суміжні права

Виникають в наслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, відеограми тощо. Ці права першочергово належать авторові твору, але так само можуть бути передані іншій особі.

Об'єкти суміжних прав

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є:

- виконання;
- фонограма;
- відеограма;
- програма організації мовлення.

Пости у Facebook та селфі в Instagram є також об'єктами авторського права.

Об'єктом авторського права є будь-який твір незалежно від рівня виконання, виду, жанру або призначення. Цей твір може бути створений творчої роботи людини будь-якого віку. Головне – твір має бути виражений у матеріальній формі.

До об'єктів авторського права належать також окремі речення, словосполучення та інші частини твору, які є творчими, оригінальними і можуть бути використані самостійно.

Правовий захист поширюється **тільки на форму відображення** твору.

У новому Законі українське законодавство вперше врегулювало авторське право на результати роботи **штучного інтелекту**.

Оскільки творчої участі людини у згенерованому нейромережами контенті фактично немає, **немайнові авторські права** на створений ШІ-об'єкт не виникають. Водночас законодавство ще не дійшло до того, щоби наділити такими правами штучний інтелект.

Не охороняються авторським правом:

ідеї, методики, теорії, принципи, процеси, концепції, відкриття, абстрактні ідеї – все те, що не відображено у матеріальній формі; твори народної творчості, грошові знаки; видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади); державні символи (державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій); абрєвіатури, фотографії, що не мають ознак оригінальності; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності, і на які поширюється право sui generis (своєрідне право, право особливого роду); курс валют, повідомлення про новини, оскільки це факт події. Але спосіб, у який описана ця подія: замітка, стаття, відеосюжет тощо є **об'єктом авторського права**.

Проекти офіційних символів і знаків, у т. ч. грошових до їх офіційного затвердження розглядаються як твори і охороняються відповідно до Закону про авторське право.

Вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору

Допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку.

Підстави для виникнення права власності на інформацію:

- створення інформації своїми силами і за власний рахунок;
- договір на створення інформації;
- договір, що містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи. Власник інформації має право призначити особу, яка здійснює володіння, використання і розпорядження інформацією, і визначити правила опрацювання інформації та доступ до неї, а також встановлювати інші умови щодо інформації.

Чи потрібний документ для набуття автором своїх прав?

- Ні. Авторські права виникають автоматично з моменту **СТВОРЕННЯ** автором твору, а не з моменту його публікації чи офіційної презентації.
- АЛЕ, для того, щоби обстоювати свої авторські права, потрібно мати докази, що саме ви є автором твору. Доказом може бути **ПУБЛІКАЦІЯ** з зазначенням авторства або **РЕЄСТРАЦІЯ** авторських прав.

Порушення авторських прав

Використання твору без дозволу особи, яка володіє правами на нього.

Піратство – опублікування, відтворення, ввезення, вивезення, розповсюдження контрафактних примірників твору без дозволу автора.

Інтернет-піратство – вчинення дій з використанням мережі інтернет.

Плагіат – повне або часткове відтворення (оприлюднення) чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Основним видом відповідальності за порушення авторських прав є **цивільно-правова норма** – стягнення з порушника в судовому порядку грошових сум авторської винагороди без компенсації.

Передбачена також адміністративна відповідальність у вигляді штрафу, або кримінальна відповідальність у разі нанесення шкоди в значному розмірі.

Використання чужих творів із соціальних мереж без дозволу їх власника або без зазначення авторства заборонено. Деколи вважають, що викладені у мережі матеріали доступні для вільного використання, але це не так. Викладаючи матеріали в соціальні мережі, автор надає право **на перегляд**, а не на вільне використання цих матеріалів.

Пам'ятайте, використання чужих творів з мережі інтернет без дозволу їх власника або без зазначення авторства є порушенням авторських прав.

У багатьох країнах світу існує неабиякий досвід у захисті авторських прав, зокрема:

Франція у 2009 році запровадила Закон „Про три попередження”, який передбачав попередження через е-пошту, далі – за адресою проживання, і в кінцевому результаті відповідальні органи відключали користувача від мережі інтернет. Однак, такі заходи не виправдали себе і був прийнятий Закон „Про авторське право”, який стосується власників веб сайтів, що розміщують твір з порушенням авторського права. За це порушення передбачено штраф або ув'язнення на три роки. Користувачів, які використовують контент сайту не притягують до кримінальної чи адміністративної відповідальності.

У **Китаї** блогери проходять обов'язкову реєстрацію та вказують персональні дані й номер телефону. За рішенням уряду, інтернет-провайдери зобов'язані перевіряти свої мережі та видаляти незаконну інформацію. З 2017 року в КНР відкрили перший інтернет-суд, який сприяє онлайн захисту інтелектуальної власності, особистої інформації, комерційної таємниці та розглядає справи, пов'язані із шахрайством в інтернет-торгівлі. Позови та засідання в такому суді відбуваються онлайн.

В **Іспанії** 2016 року був прийнятий «Закон про податок на Google», він спрямований на боротьбу з піратством. Згідно з цим Законом, за розміщення новин або матеріалів новинних агентств, Google News повинні виплачувати винагороду авторам. За посилання на піратські матеріали передбачений штраф. У 2020 році іспанський уряд запропонував на розгляд новий закон – „Закон Тобіна”, який зобов'язав сплачувати податок за використання цифрових послуг. Попри те, що ці закони громадяни Іспанії спочатку сприйняли негативно, вони дали результат. За статистикою Міністерства культури Іспанії тільки за 2019 рік відсоток людей, які скачують піратський контент зменшився до 5,1%. До 2012 року Іспанія була однією з країн, в якій був високий рівень піратства та низький рівень правового захисту авторських прав.

У **Японії** прийнятий закон, відповідно до якого за скачування нелегального контенту з мережі інтернет передбачений штраф або ув'язнення від двох до десяти років. За опублікування контенту, що порушує авторське право також передбачений штраф або позбавлення волі строком до 10 років.

У **Бразилії** діє закон, який зобов'язує інтернет провайдерів оформляти особисті справи на своїх клієнтів, щоби у разі порушення ними авторських прав не виникало проблем зі встановленням порушників.

У **Нідерландах** закон дозволяє завантажувати твори з некомерційною метою, проте за завантажування програмного забезпечення передбачене покарання. Поширювати піратські матеріали заборонено, торренттреки є незаконними і за їх використання передбачений штраф.

Ізраїль, починаючи з 2016 року веде активну боротьбу з піратством на законодавчому рівні. Прийнятий Закон „Про авторське право” попереджає, що порушником авторського права є особа, яка переслідує комерційні інтереси; суд має повноваження вимагати від провайдерів повного або часткового обмеження доступу до джерела контенту, захищеного авторським правом; позивач має право подати клопотання щодо розкриття провайдером даних про порушника. Відбуваються зміни і в кримінальному законодавстві, яке регулює сферу авторського права. Держава робиться усе, щоби не було різниці між захистом прав в середовищі фізичних носіїв та в мережі інтернет.

Швеція, яка ще зовсім недавно була центром інтернет-піратства, сьогодні веде активну кампанію щодо захисту авторських прав. Все розпочалося з 2016 року, коли уряд взявся за піратську партію Pirate Bay та користувачів сервісу BitTorrent.

Велика Британія 2010 року прийняла Закон „Про цифрову економіку”. Суть цього Закону полягає у тому, що за одне порушення передбачено лише попередження, за наступні порушення – провайдер може обмежити доступ до мережі інтернет. Якщо завантажений контент використовувався з комерційною метою, тоді передбачено штраф. Відповідальність за порушення авторських прав несуть конкретні користувачі, а власники веб-сайтів можуть її уникнути.

У **США** діє система Copyright Alert: порушникові надсилається попередження (до шести), якщо нічого не змінюється, то накладаються санкції у вигляді виправних робіт, штрафу, зниження швидкості інтернету тощо. У США прийнятий Закон „Про авторське право у цифровому тисячолітті”, який передбачає відповідальність провайдера за порушення прав в мережі інтернет та встановлює порядок дій щодо припинення доступу до незаконного контенту. Постійно здійснюється моніторинг діяльності піратських сайтів, результатом якого є їх закриття та охорона об’єктів авторського права.

Канада практикує застосування спеціальних засобів захисту. Наприклад, систему обміну файлами: провайдеру надходить повідомлення від автора про те, що до системи завантажено твір з порушенням авторських прав. За такі порушення передбачені штрафи.

У **Німеччині** відповідно до законів країни, накладається штраф або ув’язнення отримують не лише особи, які незаконно опублікували контент, а й

рекламні компанії, які розмістили свої оголошення на піратських сайтах. Німецькі провайдери зобов'язані щомісяця передавати персональні дані порушників, а власники об'єкту інтелектуальної власності надсилають листи до порушника з пропозицією заплатити компенсацію і видалити матеріали. Зазвичай, у цій країні справи не доходять до судів, а вирішуються у досудовому порядку.

Захист авторського права у соціальних мережах

Одним з найпоширеніших правопорушень, яке вчиняється щодня користувачами соціальних мереж, є плагіат, що, в свою чергу, є посяганням на авторські права. Не завжди такому посягання передуює злий умисел порушника, який останнім часом не замислюється над тим, чию картинку або музику додав до себе на сторінку. З метою захисту інтересів правовласників соціальні мережі мають певні правила для користувачів, а також механізми для виявлення і усунення випадків порушення авторських прав.

Instagram

Соціальна мережа *Instagram* використовує алгоритми, які видаляють матеріал, опублікований з порушенням авторських прав; профіль порушника може бути згодом заблокований без права відновлення. *Instagram* не дозволяє друкувати чужі фото. Постинг чужого фотоконтенту можливий у разі отримання дозволу його власника або покликання на авторство останнього з @. В іншому випадку правовласник може розцінити це як крадіжку і подати скаргу, за якою відбудеться відповідне покарання. Це стосується і музики, яку користувачі *Instagram* додають у свої відеоролики. Якщо використана мелодія або пісня має ліцензію з відкритим доступом, тоді можна сміливо публікувати такий відеоролик у себе в профілі. Якщо ж музична композиція захищена авторським правом, будьте готові, що відео, хоча і зняте, відредаговане і змонтоване вами особисто, видалять через наявність у ньому музичного ряду, права на який належать на вам. Також з вами може зв'язатися автор композиції з пред'явленням претензії або ж рахунку за використання його музики.

Facebook (з жовтня 2021 року – Meta (метавсесвіт))

Для неправомірного використання чужого контенту в *Facebook* існує опція надсилання скарги через онлайн-форму. Поскаржитися на порушення авторського права може лише правовласник або його офіційний представник. *Facebook* рекомендує спочатку безпосередньо звернутися до людини, яка опублікувала контент, з метою мирного врегулювання ситуації, що склалася. Якщо все ж таки не вдалося мирно домовитися, тоді під час надсилання скарги до команди *Facebook*, потрібно буде вказати повну власну контактну інформацію, опис роботи, захищеної авторським правом, разом з описом

опублікованого контенту, що порушує авторські права, і його веб-адресою. Після перевірки претензії *Facebook* може ухвалити рішення про видалення матеріалів. *Facebook* дотримується процедури повідомлення і видалення, наведеної у Законі США про захист авторських прав у цифрову епоху (DMCA). Задоволення скарги не скасовує право користувача, чий контент був видалений, висунути зустрічну претензію, якщо він переконаний, що його матеріали були видалені помилково. Незважаючи на те, що *Facebook* захищає авторські права своїх користувачів від неправомірних посягань, в соціальній мережі одночасно діє так звана „доктрина добропорядного користування”. Так як суворе застосування авторського права у певних випадках може пригнічувати творчі пориви або утримувати людей від створення оригінальних творів, що мало б негативні наслідки для суспільства, за деяких обставин використання захищеного авторським правом контенту без дозволу *Facebook* все ж допускає. Типові приклади застосування доктрини – це критика, коментарі, передача новин, різні науково-дослідні матеріали.

YouTube

Захист авторського права на відеохостингу *YouTube* подібний до соціальної мережі *Facebook*, *YouTube* керується DMCA законом США під час перевірки запитів на видалення матеріалів у зв'язку з порушенням авторських прав. За дотримання прав авторів на *YouTube* відповідають Content ID, форма повідомлення про порушення авторських прав і Content Verification Program Application (програма перевірки контенту). Система Content ID дозволяє правовласникам ідентифікувати свій контент на *YouTube* і керувати ним. Згодом всім новим відео, що мають збіг з раніше опублікованим, система Content ID заявляє права на ролик від імені правовласника і застосовує обрані ним політики. Дія даної системи не зупиняє будь-якого автора, який дізнався, що його твір використовується на *YouTube* без відповідного дозволу, повідомити про це через спеціальну форму.

Тенденція недотримання авторського права, який захищає контент, опублікований в мережі інтернет, надзвичайно актуальна для колишніх країн СНД, користувачі яких, на відміну від європейських, схильні до порушення прав авторів, навіть несвідомо.

Щоби не порушувати авторські права та інформаційну етику, не застосовувати у своїх наукових роботах плагіат, **необхідно дотримуватися академічної доброчесності.**

Список використаних джерел:

1. Більше 35 тис. «піратів» було притягнуто до відповідальності. – URL: <https://sudum.net/news/5ba4a9ef403ac31f5449aba2>

2. В Іспанії знизився рівень відвідувань піратських сайтів. – URL: <https://apo.kiev.ua/v-ispaniyi-znyzyvsya-riven-vidviduvan-piratskyh-sajtiv/>
3. Павленко Х. Захист авторського права в соціальних мережах / Христина Павленко, Олена Яремчук. – URL: <https://femida.ua/advice/zahyst-avtorskogo-prava-na-prostorah-sotsialnyh-merezh/>
4. Петренко Г. Безсмертні корсари інтернет-морів: як борються з інтернетпіратством у світі та що варто зробити в Україні. – URL: <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/15855/2016-01-27-bezsmertni-korsariinternet-moriv-yak-boryutsya-z-internet-piratstvom-u-sviti-ta-shcho-var-to-zrobiti-vukraini/>